

Afgørelser – Reg. nr.: 02055.00

Fredningen vedrører: Ullerslev Langmose - Afvist

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet

Fredningsnævnet

11-08-1953

Kendelser

Deklarationer

FREDNINGSNÆVNET >

IKKE FREDET

INDHOLDSFORTEGNELSE

- Kendelse af 11/8 1953 [nævn - 3/48] om
ikke at frede.

449 NYBORG KOMMUNE

489 ULLERSLEV —

1312 I NØ

MATRIKELFORTEGNELSE

(ajour pr. 11/8 1953)

~~Fredningen~~ omfatter (helt eller delvis) følgende
matrikelnumre:

19^a, 19^c, 20^c Avnslev By, Avnslev2^a, 6^c, 8^b, 9^c Korkendrup By, Avnslev25^b, 25^c Ullerslev By, Ullerslev

Gældende matrikulært kortbilag: 9/6

Se også REG. NR.:

K E N D E L S E .

i

F. S. 3/ 1948.

angående fredningen af saltplanter i "Ullerslev Langemose ".

afsagt 11. august 1953

På foranledning af Danmarks Naturfredningsforening, Naturhistorisk forening for Fyen og den lokale Naturfredningskomité for Odense rejstes i 1931 en sag for nævnet om fredning af " Ullerslev Langemose " af hensyn til de der forekommende saltplanter. Stedets ejendommelighed findes behandlet i geologisk henseende af J. Andersen og H. Ødum i " Danmarks geologiske undersøgelse ", række II, nr. 52 og i botanisk henseende af direktør Svend Andersen i " Botanisk tidsskrift " 41' binds 2' hæfte og under henvisning til disse videnskabelige undersøgelser har professor H. Ødum i skrivelse af 9/12 1930 anført, at lignende botanisk - geologisk meget værdifulde lokaliteter kun kendes meget få steder i landet, og at denne fynske lokalitet er enestående ved sin rigdom på saltplanter og ved, at de oprindelige naturforhold næsten ikke er berørt ved dræning eller anden kultivering; en afvanding, der sænker grundvandstanden under mosen og afskærer saltvandet fra at nå helt frem til overfladen, vil udrydde saltplanterne.

I et af nævnet den 23. juni 1931 afholdt møde, erklærede en af lodsejerne, gdr. Martin Larsen, at han for sit vedkommende ikke ville afvande, dræne eller sænke vandstanden og heller ikke mente, at nogen af de 4 andre lodsejere i mosen ville dette; men han lovede at underrette nævnet, hvis sådant påtænktes. Efter en del forhandlinger besluttede nævnet dog den 30/5 1933 ikke at bringe det offer (ca. 6.000 kr.) som var forbundet med fredning af mosen, hvori Naturfredningsrådets repræsentant, professor Mentz, havde erklæret sig enig, dog med forbehold om, hvis forholdene krævede det, senere at rejse ny fredningssag. I skrivelse af 21/3 1934 forbeholdt Naturfredningsrådet sig eventuelt at søge fredning gennemført efter Naturfredningslovens § 20 (nu § 28), hvilket dog ikke er sket.

Da Statens Landvindingsudvalg i 1947 lod udarbejde et projekt til af-

vanding af " Hindemæe " å, henvendte Naturfredningsrådet sig i skrivelse af 16/2 1948 til fredningsnævnet med anmodning om genoptagelse af fredningssagen om " Langemosen ", hvilken anmodning støttedes af " Botanisk forening " og " Naturhistorisk forening for Fyen " under henvisning til, at sådanne strandplantesamfund på indlandslokaliteter kun findes ganske få steder i landet og er af stor naturvidenskabelig interesse ; den eneste, som endnu er tilbage i urørt tilstand er " Ullerslev Langemose ". Landvindingsudvalget har i skrivelse af 1/4 1948 udtalt, at udvalgets projekt kun omfatter hovedafvanding, og at der fra Landvindingsudvalgets side ikke vil blive foranlediget udført detailafvanding af de områder, Naturfredningsrådet er interesseret i; det tilføjes dog, at der foreligger mulighed for detailafvanding af den del af området, der ligger udenfor landvindingssagens interessegrænse.

Efter et med lodsejerne afholdt møde den 5. oktober 1949, hvor lodsejerne protesterede mod at medvirke til fredningen uden erstatning, udarbejdede den af nævnet antagne sagkyndige bistand, civilingeniør F. Ebert fra " Det Danske Hedeselskabs kulturtekniske afdeling i Slagelse ", der også havde udarbejdet landvindingsprojektet vedrørende " Hindemæe å " på grundlag af fladenivellementer og jordbundsundersøgelse m.v. af " Langemosen " og de tilstødende jorder en sålydende

" Fredningsplan af 20. juli 1950 ."

De mosearealer, hvor saltbundsvegetationen forekommer, må ikke opdyrkes, men skal henligge i samme tilstand som nu. Der må ikke foretages uddybning eller rørlægning af den på langs gennem mosen gående grøft eller overhovedet foretages udgrøftning eller dræning af mosen udover, hvad der er nødvendigt, for at den højereliggende jord kan drænes til nuværende vandspejl i den eksisterende langsgående grøft eller - hvor sådan grøft ikke findes - til det vandspejl, der normalt findes over moseterrænet. Ingen af de lodder på hvilke mosen ligger, må føre dræn ud i mosen på et punkt nedenfor loddens grænser regnet i afstrømningsretningen for vandet i mosen, og intet vand må i større udstrækning end nu ledes fra mosen i grøfter tværs på mosen. Til fixering af den nuværende bund i grøften på langs gennem mosen og

afløbsgrøften (der findes kun en) tværs på mosen, anbringes der med passende mellemrum bundtærskler af beton, hvis højde tilknyttes Dansk Normal Nul.

Idet der henvises til medfølgende oversigtskort, bilag 1, der er et sammentegnet matrikuls-kopikort 1: 4000, samt til medfølgende jordbundsfortegnelse, bilag 2, går mit forslag nærmere betegnet ud på følgende:

Nosearealet, der foreslås fredet, strækker sig fra det østre skel af matr. nr. 19 c og 19 a af Aunslev by, Aunslev sogn, til det vestligste skel af matr. nr. 9 c af Korkendrup by, Aunslev sogn. Arealerne ligger på følgende lodder : matr. nr. 19 c, 19 a og 20 c af Aunslev by og Aunslev sogn, matr. nr. 2 a, 8 b, 6 c og 9 c af Korkendrup by, Aunslev sogn og matr. nr. 25 b og 25 c af Ullerslev by, Ullerslev sogn.

I mosen findes der et naturligt vandskel ved markvejen på 6 c (dette og efterfølgende matrikulsnumre er identiske med de fornævnte). Vandet i mosen vest for denne vej løber nordvest på til Ullerslevgrøften og øst for denne vej sydøst på til Hindemae Å.

På samme lod findes der en privat grøft, der optager dræningsvand nord fra, og som krydsende lavningen (på en sådan måde, at en del af dens vand også har mulighed for at fortsætte sydøst på på langs gennem mosen) løber syd på over lodden og videre over matr. nr. 5 til sogneskellet, hvori den fortsætter til Hindemae Å. Denne grøft tilfører mosen en del vand, som jeg mener stadig ikke bør undrages mosen for ikke at virke forstyrrende ind på dens nuværende afvandingstilstand, hvorfor jeg foreslår, at der anbringes en bundtærskel af beton på det sted, hvor den krydser markvejen, således at grøftebunden ikke må sænkes her.

For ligeledes at fixere bunden for afløbet på langs af mosen foreslår jeg, at der anbringes lignende tærskler på følgende steder:

I skellet mellem 19 c og 19 a på vestre og 3 c og 3 e på østre side. Tærsklen anbringes i højde med nuværende bund i grøft, og ingen af de to førstnævnte lodder må drænes ned bag tærsklen.

Hvor den syd - nordgående strækning af skellet mellem 19 c og 19 a skærer grøften. Tærsklen anbringes i højde med nuværende grøftebund, og den

del af sidstnævnte lod, der ligger vest for nævnte skelstrækning må ikke drænes ned bag tærsklen.

I skellet mellem 2 a på vestre og 20 c og 19 a på østre side.

Tærsklen anbringes i højde med grøftens nuværende bund, og ingen af de to førstnævnte lodder må drænes ned bag tærsklen.

I skellet mellem 8 b og 2 a. Her findes ingen grøft; men tærsklen anbringes på det laveste sted i højde med terrænet. Førstnævnte lod må ikke drænes ned bag tærsklen.

I skellet mellem 9 c og 6 c på vestre og 8 b på østre side. Her findes ingen grøft; men tærsklen anbringes på det laveste sted i højde med terrænet. Ingen af de to førstnævnte lodder må drænes ned bag tærsklen.

I sogneskillet mellem 25 c og 25 b på vestre og 9 c og 6 c på østre side. Her findes ingen grøft; men tærsklen anbringes på det laveste sted i højde med terrænet. Bortset fra den vestligste del af 9 c, der danner indhak i 25 c, må hverken 9 c eller 6 c drænes ned bag tærsklen.

I den nord- sydgående del af sogneskillet mellem 25 c på vestre og 9 c på østre side ved den karakteristiske indsnævring på matr. nr. 25 c. Tærsklen anbringes i højde med den nuværende grøftebund. Den del af 25 c, der ligger øst for den karakteristiske indsnævring, samt den syd for liggende del af 25 b må ikke drænes ned bag tærsklen, ej heller det areal af den vestligste del af 9 c, der ligger syd for vejen.

Disse indskrænkninger af lodsejernes brugsrettigheder vil foruden selve mosearealerne komme til at berøre en del af den omliggende jord, nemlig den del, for hvilken muligheden for rationel afvanding ved dræning går tabt.

Alt i alt vil de arealer, der på kortet er indkredset af en grønt-skygget rød kurve, blive mere eller mindre direkte berørt af fredningen. Kurven indkredser de arealer, der med dræning til det normale vandspejl i mosen ikke kan opnå fuld dræningsdybde.

En oversigt over de således berørte arealers størrelse fås af følgende fortegnelse:

Matr. nr.	Ejernavn.	Direkte berørt areal.
Aunslev by og sogn.		
19 <u>a</u>	Gdr. Jens Hansen, Onkelsminde	1.6 ha.
19 <u>c</u>	Brdr. Christensen, Åkjærgård.	1.2 "
20 <u>c</u>	Gdr. Arne Stendal, Hedengård.	0.7 "
Korkendrup by, Aunslev sogn.		
2 <u>a</u>	Gdr. Albert Larsen, Vibesholm.	3.3 "
8 <u>b</u>	" Hans Hansen, Korkendrup.	4.1 "
6 <u>c</u>	" Martin Larsen, Lyngsted.	4.2 "
9 <u>c</u>	" " " "	3.5 "
Ullerslev by og sogn.		
25 <u>c</u>	Gdr. Anders Hansen, Ullerslev.	1.1 "
25 <u>b</u>	" Jens Peter Johansen, Ullerslev.	<u>0.3 "</u>
		Ialt: <u>20.0 ha.</u>

I tilslutning til planen har ingeniøren i anledning af en af Naturfredningsrådet anført mulighed for at begrænse fredningen til mosens midterste lodder 6 c, 8 b og 2 a anført, at det indebærer den fare, at en afvanding af nabolodderne vil virke ind på de fredede områder i en sådan udstrækning, at fredningen bliver omsonst. Endelig har han anført, at der kunne være tale om at udsætte afgørelsen i fredningssagen, indtil det har vist sig, om landvindingsarbejdet imod forventning skulle få mærkbar indflydelse på vandstandsforholdene i mosen som helhed eller i nogle af moselodderne.

I en udtalelse af 15/5 1953 har Hedeselskabet dog anført, at dets tilsynsførende ingeniør ikke har lagt mærke til, om der er sket ændringer i vegetationen som følge af Hindemæe Å's regulering, og i det afsluttende møde om fredningssagen har ingeniør Ebert bemærket, at han ikke mener, der vil være andre muligheder for en effektiv fredning af saltplanterne end en gennemførelse af den forelagte fredningsplan.

Efter nævnets anmodning udarbejdede ingeniør Ebert med bistand af di-

striktbestyrer Pedersen ved Hedeselskabets Odense afdeling på grundlag af en nærmere undersøgelse af arealernes nuværende kulturtilstand, arealernes bonitet og de afvandingsmæssige muligheder, der forefindes efter uddybningen af Hindemæe åen ved anvendelse af fornøden kapital og hensigtsmæssig drift og vedligeholdelse, en beregning af udbytteforskellen under de nuværende forhold, og hvis afvanding gennemføres som angivet, hvorefter forskellen i udbytte ville blive 72 kr. pr. ha.. På grundlag heraf og under hensyn til arealernes beliggenhed m.v. skulle erstatningsbeløbene til lodsejerne herefter med en kapitalisering efter 5 % blive:

Matr. nr. 19 <u>a</u>	Aunslev	Jens Hansen	1600 kr.	
" "	19 <u>c</u>	"	Brdr. Christensen.	1200 "
" "	20 <u>c</u>	"	nu Simon Mikkelsen.	350 "
" "	2 <u>a</u>	Korkendrup	Albert Larsen.	3100 "
" "	8 <u>b</u>	"	Hans Hansen.	3850 "
" "	6 <u>c</u>	"	Martin Larsen.	4200 "
" "	9 <u>c</u>	"	" "	3300 "
" "	25 <u>c</u>	Ullerslev	Anders Hansen.	800 "
" "	25 <u>b</u>	"	J. P. Johansen.	<u>175 "</u>
			Ialt:	<u>18 .575 kr.</u>

Den 10. oktober 1951 afholdtes nyt møde med lodsejerne. Med undtagelse af J. P. Johansen, der på visse betingelser kunne gå med til fredningen, protesterede lodsejerne mod denne, og brdr. Christensen anførte, at de allerede var i gang med en afdrøning af matr. nr. 19 c.

Hans Hansen anførte, at matr. nr. 8 b allerede for lang tid siden er tilplantet med pil og vidjer på den lavere del, derunder mosearealet, og den høje del syd for mosen med gran; det var hans hensigt at lave en rørlægning på langs ad mosen for at få en overkørsel til granplantagen, der ellers ikke kunne dyrkes økonomisk. På sognerådets vegne modsatte han sig en fredning, der fratog nogle af skatteyderne adgangen til at drive deres jord med så stor fortjeneste som muligt.

På nævnets opfordring har lodsejerne derefter overfor nævnet fremsat følgende erstatningspåstande:

Matr. nr. 19 <u>a</u>	Jens Hansen.		
1, 6 ha. à 3. 000 kr.		4800 kr.	
opfyldning af vej		<u>1000 "</u>	5800 kr.
Matr. nr. 19 <u>c</u>	Brdr. Christensen		
1,2 ha. à 3. 000 kr.		3600 kr.	
Tab ved omlavning af drænings- projekt.		<u>1000 "</u>	4600 "
Matr. nr. 20 <u>c</u>	Simon Mikkelsen		
0,7 ha. à 3. 000 kr.		2100 kr.	
omlægning af hovedledning		<u>200 "</u>	2300 "
Matr. nr. 2 <u>a</u>	Albert Larsen		
3,3 ha. à 3.000 kr.		9900 kr.	
opfyldning til vej		<u>2000 "</u>	11.900 "
Matr. nr. 8 <u>b</u>	Hans Hansen		
4,1 ha. à 3. 000 kr.		12.300 kr.	
opfyldning til vej		<u>2.000 "</u>	14.300 "
Matr. nr. 6 <u>c</u> og 9 <u>c</u>	Martin Larsen		
7.7 ha. à 3. 000 kr.		23.100 kr.	
ejendommens fald i værdi		<u>10.000 "</u>	<u>33.100 "</u>
		<u>Ialt:</u>	<u>72.000 kr.</u>

Fra Anders Hansen og J. P. Johansen foreligger ikke erstatningspåstande.

Lodsejerne har oplyst, at erstatningerne pr. ha. er opgjort på grundlag af en konsulents opgivende om, at udbyttet med varigt græs kan anslås til 5. 000 foderenheder à 25 øre pr. ha. om året eller med fradrag af udgifter 370 kr. årligt nettoudbytte pr. ha., hvilket kapitaliseret efter 5 % udgør 7400 kr. pr. ha.. Jens Hansen, Albert Larsen og Hans Hansen må opfylde ny vej for at komme til deres jord om efteråret. Brdr. Christensens dræningsprojekt er udarbejdet under fredningssagens behandling.

Direktør Svend Andersen har for nævnet oplyst, at der i mosen findes 24 arter af de hovedsagelig til saltholdig bund knyttede planter.

Sagen her derefter påny været forelagt Naturfredningsrådet, der i skrivelse af 3/3 og 28/8 1952 har udtalt, at rådet - også under hensyn til den eventuelle udgift derved - giver fredningen af " Langemosen " sin fulde støtte under hensyn til, at mosen i videnskabelig henseende er en så værdifuld lokalitet - for geologer væsentligst som undervisningssted, i botanisk henseende, fordi de mange problemer, som knytter sig til de saltydende halofile planter's økologi hører til botanikens interessanteste -, og det vil være af meget stor betydning at bevare " Langemosen " som studieområde, fordi saltfaktoren her er udskilt fra de andre kår-faktorer ved stranden.

Endelig har Det Danske Hedeselskabs kulturtekniske afdeling i Slagelse givet et kalkulatorisk overslag over udgifterne ved gennemførelsen af fredningsplanen af 20/7 1950, hvorefter disse - bortset fra erstatninger til lodsejerne - vil blive ca. 2725 kr.

Sagen er derefter behandlet i et afsluttende møde med lodsejerne d. 22. juli 1953. Lodsejerne modsatte sig vedblivende fredningsplanens gennemførelse og fastholdt de af dem nedlagte erstatningspåstande, idet de ikke kunne godkende den af Hedeselskabet foretagne erstatningsberegning, dels fordi det, det ved en erstatnings fastsættelse må komme an på, er ejendommens virkelige forringelse i handel og vandel, og dels fordi de ikke har kunnet godkende Hedeselskabets ansættelse af arealernes gennemsnitsudbytte under de nuværende forhold til 40 % af, hvad de afvandede arealer vil kunne give. Endvidere har de anført, at der ikke ved Hedeselskabets beregning er taget hensyn til den meget væsentlige ulempe, det vil være vedblivende at skulle dyrke deres marker adskilt i 2 dele af mosen, i stedet for efter en afvanding at kunne dyrke dem som en samlet mark.

Ingeniør Ebert har erkendt, at der ikke ved Hedeselskabets erstatningsberegning er taget hensyn til den nævnte væsentlige ulempe, som det må anses for at være for lodsejerne.

Dr. Ødum henviste til den store videnskabelige interesse fredningen

havde både i botanisk henseende - dels som et mindesmærke fra fortiden og dels som meget betydende videnskabeligt undersøgelsesfelt - og i geologisk henseende ved den herigennem påviste forekomst af salt i grunden, hvorefter boringer for tiden foretages mange steder i landet. Han påviste eksempelvis, at græsarten Harrisgræs, der er hovedbestanddelen af græsset i marskfennerne på Jyllands vestkyst, og hvorpå der for tiden ofres mange penge i statsforsøg, forekommer i mosen.

Det bemærkes først, at nævnet mener, at der ved en erstatningsberegning måtte tages hensyn til lodsejernes ulemper ved vedblivende at måtte dyrke deres marker adskilt af mosen, og dette forhold såvelsom det iøvrigt oplyste taget i betragtning mener nævnet skønsmessigt at måtte anslå beløbet, der ville blive tale om ved en erstatningsberegning, til at blive omkring 40. 000 kr.. Det bemærkes, at det kun vil være af ringe betydning for erstatningsudgiften, at matr. nr. 25 c af Ullerslev efter det oplyste formentlig må udgå af fredningsplanen.

Omend nævnet nu må anse det for godtgjort, at gennemførelsen af den forelagte fredningsplan er af betydelig naturvidenskabelig interesse, finder nævnet dog, under hensyn til at samtlige de forefundne planter efter det oplyste må antages at findes langs landets kyster og der - i botanisk henseende - at kunne undersøges, samt til at det ikke for nævnet har været gennemdrøftet, hvorvidt det gennem beskrivelse, fotografering eller på anden måde - eventuelt i forbindelse med en kortvarig fredning imod et mindre erstatningsbeløb til lodsejerne - måtte være muligt at konstatere og fastholde en væsentlig del af de til mosen knyttede videnskabelige interesser, at det vil være betænkeligt mod lodsejernes ønske at pålægge dem den ulempe stadig at skulle dyrke deres marker adskilt af mosen, at båndlægge 20 ha. af Danmarks jord til stadig drift til betydelig forringet udbytte, og at pådrage det offentlige en så væsentlig udgift, som erstatningen til lodsejerne vil komme til at andrage, og fredningsplanen vil derfor ikke være at fremme.

Udgiften til udarbejdelse af fredningsplanen og erstatningsberegningen 1341, 80 kr. til ingeniør Ebert ved Det Danske Hedeselskab vil være at afholde af det offentlige i overensstemmelse med reglen i Naturfredningslovens § 33 stk. 1.

T h i e r a g t e s :

Den nævnet forelagte fredningsplan for Ullerslev Langemose bør ikke fremmes.

Keiser - Nielsen. G. Iuel. Anders Hansen. A. Keilgård.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Fredningsnævnet for Svendborg amtrådsreds.

Nyborg den 21. august. 1953.

Keiser-Nielsen

J. Hvass
J. Hvass